

TAFASWIRI AN-KITBUSHI NIM-MATEKELEZO KI DUNIA NIN-HAKI-L-ADAMI

ALUHA NIN-VUDIN’NI KURAJA

An-fahitaja amba, fikuḅaliaja amba ḅinadamu djabi nitirahinyi ndreka usheu ndreka haki meraja nandzari ro musingi nin-nafasi, nin-haki ndreka usalama duniani ;

An-fahitaja amba, tsifahizaja ndreka fipuzisaja haki-l-adami ro mikutsonga fajanovaja shitrendro ki katili maneitri rohu nin-umati djabi, amin’ni zenyi, fitunga nin-ulemengu mbu kuruhusu ḅinadamu ivulaja ndreka ikwamini aminnafasi, ḅilā tahutru wala taāḅu nin-ufukara, ro nikutekelezaja kirasimi, ustaāraḅu beheben-djabi ninhulumbelu ;

An-An- fahitaja amba, aḡatin’ni sharia-musingi nin-ndreu, zanatani nin-Uvumojja nin-Twaifa (Shama nin-Daula nin-Ulemengu) nikutekeleza mara hafa uaminifu nin-ndreu amin’ni haki musingi nim-ḅinadamu ; amin’ni usheu ndreka kima ninhulu an-rohuni, amin’ni fihiraja nin-haki nin-lalahi ndreka viavi, amin’zenyi, reu nampahei amba reu nangala āzima ampadeha aluha faḡadzarisaja maisha nimḅinadamu ndreka ampiditri an-lalaja raha mbu andei tanafu tsara am-maisha nin-nafasi nankitinyi nimḅinadamu ;ahitaja amba, nikulazimu natou nguvu fihavajana ḅainan’ni tani ndreka tani ;

An- fahitaja amba, Daula Aḡatin-shama iti ndreka shama nin-Uvumojja nin-Twaifa (Shama nin-Daula nin-Ulemengu) nangala wahadi an-ndreu aḡaraka kaḅaru retu atā haki-ladami ndreka nafasi musingi ikustehinyi nankitinyi amin’ni dunia mafia ;

An- fahitaja amba, fikutrugaja djumla nin-sharia ndreka nafasi retu nandzari muhimu swafi an-fikustehiaja namuna kulazimu, wahadi iti ;

Trengwe djumla nampahei amba Matekelezo ki Dunia nin-Haki-l-Adami iti

ro daradja aḡabuḡabun-djabi nin-ustaāraḅu nikulazimu nahazu nin-kula karazaja zanatani ndreka nishani, anga ḅinadamu djabi ndreka kula karazaja ninfikueshiḡandreu, ihisi Matekelezo iti daima amin’ni luhan-ndreu, aḡanu djitihadi amin’ni fampidzuraaja ndreka fitarimiaja, ampiasa masitaha nin-sharia ndreka nafasi retu ; amin’ni zenyi, aḡanu modeli ata, amin’ndreu maḡapiditri an-lalaja moramora-moramora satua mifotutru tani ou mifotutru dunia, reu ikutsonga ata fikuḅaliaja ndreka fikurumiaja reu iti, ike nin-ankitinyi amin’ni dunia mafiha ; rangu amin’ni zanatani nin-Daula aḡatin’ni Uvumojja nin-Twaifa (Shama nin-Daula nin-Ulemengu) ata an-tani amin’ni hifadhwi ni sharian-ndreu.

Kanuni aluha

ḅinadamu djabi nitirahinyi an-nafasi, reu bokeu miraja amin’ni usheu ndreka haki. Reu teraka ndreka ākili ndreka hikima, amin’ni zenyi, reu nikulazimu nisi tweraja nin-fihavaja reu sambu reu.

Kanuni faha aroini :

Kula huluḡu meti mikudai fikurumianaaja amin’nazi ninsharia ndreka nafasi retu djabi, nivulajana amin’ni Matekelezo iti, wala tsisi fifidanaja tsokao yotsi, mfano mifotutru kaḅila, range (nin-nenyi), lalahi au viavi, fivulajana, dini, fikira ki siasa au fikira hafa tu, tani nibwahaaja au daradjan-huluḡu, mali, teraka au kabaru hafa tu.

Boka eu, tsi uhisi fifidanaja tsokao yotsi mbu atou hatasiḅaḅun’ni daradja nin-siasa, nim-mahakama au hatasiḅaḅun’ni abezan-tani au gitro nin-tani nibwaha ninhuluḡu ; neka tani iu au gitro nin-tani iu huru, nikutawalan’ni tani hafa, tsi mahaleu teja au nikupunguzaja yezi.

Kanuni faha teluni :

Kula shumbe-ḅinadamu misi haki an-fikueshiaja, annafasi ndreka an-hifadhwi nin-nafusini.

Kanuni faha efatrani :

Tsisi huluḡu mbu atou andevu au andivuzaaja : fandivuzaaja ndreka kula kalite nin-fanyiraha ki andevu, tsi kuruhusuḡu.

Kanuni faha dimini :

Tsisi huluḡu mbu atou matriko, wala fihezinyi ou kudilinyi kara raha tsisi manani ou atou raha mikulanisa izi.

Kanuni faha tshutani :

Kula huluḡu misi haki an-fikuḅaliaja haki nazi kula mahala misi izi.

Kanuni faha fituni :

Huluḡu djabi miraja an-lalaja ki sharia ndreka misi haki djabi ḅilā fifidanaja, an-hifadhwi miraja nin-sharia. Huluḡu djabi misi haki miraja an-sharia mikuhifadhwi huluḡu ndreka kula uḅanguzi mandeha kinyume ndreka Matekelezo iti, ndreka kula fikutsotsaja uḅanguzi iti.

Kanuni faha valuni :

Kula huluḡu misi haki an-fandihanaaja mikushitaki ammahakama nin-tani misi maārifa amin’ni kabaru nazi, neka haki-musingi nazi, boka eu nikuḅalin’ni sharia be musingi ou sharia tu, tsi nikusutehinyi.

Kanuni faha sivini :

Tsisi huluŋu mbu heti tanin-sirikali ou gadrani lajoli ou atuwatanini ðilà siðaðu.

Kanuni faha fuluni :

Kula huluŋu misi haki, an-fihiraŋa swafi, an-faŋanovani modeli atà hadja nazi urenyim-mahakama tsi kisirikali, tsi mampinonu hila, an-lalaŋa nin-haki ndreka anyivunttregwe. Mahakama iti ro mbu ahei neka huluŋu iti amin’ni haki nazi ndreka farudhwi nazi au mashitaka natoŋa izi iti maŋaraka lalaŋa.

Kanuni faha fulu areki ambini :

Kula huluŋu nikuhutumufu ndreka taðia ratsi, kaza taninyi ndreka halathwi paka izi kuhukumufu kirasimi am-mahakama mbiaŋa an-trengwe, amin’izi eu, kula kabaru miditri amin’ni difai nazi djabi nikurumianaŋa.

Tsisi huluŋu mbu vangoŋa kubei hatasiðaðun’ni amali au raha tsi nishugulinyi, ndreka wakati naŋanovaŋa reu iti, reu tsi nalaŋa amba taðia ratsi amin’ni sharia nin-tani au nin-ulemengu. Boka eu kua, tsisi raha rati mandiltra inyi fa vua huluŋu lera naŋanovaŋa taðia rati retu, mbu vua huluŋu kua.

Kanuni faha fulu aroi ambini :

Tsisi huluŋu mbu hidiraŋa ðila siðaðu, am-maisha ninantanana nazi, amin’ni havaŋa nazi, amin’ni traŋu nazi au amin’ni ðarua nazi ; wala tsisi huluŋu mbu hiditri amin’ni kabaru mbu ikupua huluŋu usheu, mbu andatsaka izi. Kula huluŋu misi haki an-hifadhwi ninsharia mamahaŋa fidiraŋa an-huluŋu ndreka fikufutsuhaŋa maisha nin-huluŋu.

Kanuni faha fulu telu ambini :

Kula huluŋu misi haki an-fidiraŋa ndreka fibwahaŋa an-nafasi ndreka an-fifidanaŋa mahala ipitrahani aŋatin’ni Daula .

Kula huluŋu misi haki an-fibwahani an-nakwakila tani, ata an-tani nazi, ndreka an-fipudiani an-tani nazi.

Kanuni faha fulu efatra ambini :

Am-mahala misi udilifu, kula huluŋu misi ruhusa mitsakaraka mahala ififiaŋa, boka eu, misi furswa ahazu mahala ififiani amin’ni tani hafa.

Sharia iti tsi heti kurumianaŋa neka huluŋu mila ikurumianaŋa izi iti, tsakarahin’ni sirikali hatasiðaðun’ni shidrendro natoni niditri amin’ni ðaadhwi nin-shidrendro nikudukuruŋu amin’ni sharia djumla au hatasiðaðun’ni taðia natoni tsi miaraka ndreka madhumuni ndreka makuswada nin-Uvumoja nin-Twaifa (Shama nin-Daula nin-Ulemengu).

Kanuni faha fulu dimi ambini :

Kula huluŋu misi haki an-fazahuaŋa uraŋa.

Tsisi huluŋu mbu heti fahaŋana kaza ahazu uraŋa au amadiki uraŋa, ðilà siðaðu.

Kanuni faha fulu tshuta ambini :

Neka reu fa kutsimu, lalahi ndreka viavi nin-kula nishani, kula uraŋa au kula dini, meti manambadi ndreka miteraka zanakan-ndreu. Hakin-ndreu amin’ni kabaru mifotutru vadiaŋa meraŋa, lera reu amin’ni vadiaŋa ndreka lera reu miboŋu.

Vadiaŋa mbu heti atou neka bwana harusi ndreka bweni harusi nikuðali izi iti.

Fihisiaŋa havaŋa iu raha amin'ni vatan-huluŋu boka eu muhimu amin'ni maisha ki udjamaa ; izi iti misi furswa ahazu hifadhwi nin-udjamaa ndreka nin-Daula.

Kanuni faha fulu fitu ambini :

Kula huluŋu, rangu inyi mipetraka izi areki ata inyi mipetraka an-djamaa, misi furswa amba izi hu tompinshandza.

Tsisi huluŋu mbu heti fahaŋana ðilà siðaðu amba izi kaza utompin-shandza.

Kanuni faha fulu valu ambini :

Kula huluŋu misi haki an-fihisiaŋa nafasi nin-fikufikiriaŋa, nin-fikurumianaŋa akili-musingi ndreka nin-fihisiaŋa dini ; haki iti mikuruhusu huluŋu mamadiki dini au fikira, ndreka maŋamia huluŋu nafasi mampahei dini au fikira nazi izi areki au ndreka ri namani rangu an-karamandza ata an-traŋuni ; amin’ni fidzuraŋa izi, amin’ni faŋanovaŋa izi, amin’ni faŋanovaŋa iðada ndreka mahafala mifotrutu dini iti.

Kanuni faha fulu sivi ambini :

Kula huluŋu misi haki an-fihisiaŋa nafasi ninfaŋabwahaŋa fikira ndreka nin-fivulaŋana ; maanani iu, huluŋu misi haki an-tsifiampidzaliŋa huluŋu hatasiðaðu nin-fikira nazi ; an-fahazuŋa ndreka faŋabuŋuaŋa ðila tsisi fikutundaŋa mupaka, kabaru ndreka fikira, an-kula lalaŋa mbu kurumianaŋa.

Kanuni faha arompuluni :

Kula huluŋu misi haki an-fihisiaŋa nafasi nin-fivuriaŋa ndreka nin-faŋanovaŋa shama tsisi tashahushi.

Tsisi huluŋu mbu atou nguvu ihiditri an-shama.

Kanuni faha arompulu areki ambini :

Kula huluŋu misi haki an-fangalaŋa fuvu anfaŋandesaeŋa kabaru mifotutru huluŋu djabi an-tani nazi, nahika ro huluŋu tompini au amin’ni huluŋu maŋatitri wakala nifidanaŋa an-nafasi.

Kula huluŋu misi haki an-fihisiaŋa lalaŋa, mikustehi masharutwi nin-fihiraŋa, iditri an-hasa ki sirikali nin-tani nazi.

Nia nin-zanatani io ro musingi nin-yezi nin-sirikali ; nia iti nikulazimu kutekelezaŋa amin’ni voti mazava nikulazimu natou kula mumba muda, amin’ni lalaŋa mikukarɔisa huluŋu djabi an-fihiraŋana, amin’ni voti ninsiri au maŋaraka fomba miraŋa ndreka voti nin-siri, mikuruhusu unafasi nin-voti.

Kanuni faha arompulu aroi ambini :

Kula huluŋu, amin’izi huluŋu nin-djamaa, misi haki anfazahuaŋa hifadhwi ki fihavaŋana (ki siraki) ; musingi nin-hifadhwi iu, ro fikutsimidzaŋa haki mifotutru aƙiɔa, udjamaa ndreka utamaduni muhimu an-hishima nazi ndreka an-huvambufu an-nafasi nin-tweraŋa, hatasiɔaɔun’ni djitihadi ki tani ndreka fishirikaŋa ki ulemengu, hatasiɔaɔun’ni namuna nin-kupangaŋa ndreka rasulimali nin-kula tani.

Kanuni faha arompulu telu ambini :

Kula huluŋu misi haki an-fazahuani hasa ndreka anfhisiani shaɔaha an-fifidanani hasa amin’ni lalaŋa ninhaki bokeu kusutou nin-hasa ; ndreka misi haki anfikuhafadhwiaŋa izi ndreka fipitrahaŋa-ɔure.

Huluŋu djabi, wala tsisi fifidanaŋa, misi haki anfazahuaŋa mushahara meraŋa an-faŋanovaŋa hasa miraŋa.

Kula huluŋu miasa, misi haki an-fazahuaŋa mushahara kusutou, modeli nikulazimu mbu ikuruhusu izi ndreka ri havani uhisi maisha ki uɔinadamu, bokeu meti susohinyi ndreka musada hafa nin-hifadhwi ki udjamaa.

Kula huluŋu misi haki an-fikupangana ndreki ri havani, shama nin-fikudaiaŋa haki nin-huluŋu nin-hasa, an-fihidirani an-shama mikudifaɔ tanafu nazi.

Kanuni faha arompulu efaɔra ambini :

Kula huluŋu misi haki an-faŋabwahaŋa vaha ndreka fangalaŋa nafasi, amin’ni zenyi, an-faŋanovaŋa mupaka mikustahiki amin’ni muda nin-hasa ndreka anfaŋabwahaŋa vaha ifaŋa nim-muda.

Kanuni faha arompulu dimi ambini :

Kula huluŋu misi haki an-fihisiaŋa daradja ninfikueshiaŋa kiasi, mikuruhusu izi uhisi swiha tsara, ahazu faivaŋana, izi ndreka ri havaŋa nazi, an-kabaru mifoturu, fihinanaŋa, fisikinaŋa, fihisiaŋa traŋu, fazahuaŋa audi ki lopitali ndreka fazahuan-huluŋu zema ki sirikali muhimu : izi misi haki an-fazahuani musada anwakati nin-fipitrahaŋa-ɔure, nin-aretinyi, ninfikupunguzan’ni ziga, nin-fati nin-vadi, ninhaubakokuaŋa, au am-mukaɔala nin-fihafahan-raha mampahazu huluŋu maisha, hatasiɔaɔu nin-fandihana nin-kabaru ɔila uvhendza nazi.

Fitirahaŋa ndreka hauzaŋaŋa misi haki an-fazahuaŋa musada ndreka fikututuɔiaŋa mahususu. Zaza djabi, rangu reu nitirahinyi an-vadiaŋa ata reu nitirahinyi antani, misi haki miraŋa an-fazahuaŋa hifadhwi nin-taɔɔu nim-maisha.

Kanuni faha arompulu tshuta ambini :

Kula huluŋu misi haki an-fidzuraŋa. Fidzuraŋa nikulazimu ɔure, shingani ro, fidzuraŋa an-likoli madiniki. Fidzuraŋa hasan-taŋana nikulazimu mibiaŋa an-huluŋu djabi ; fidiraŋa an-likoli nin-daradja aŋabu ninfidzuraŋa nikulazimu nibiaŋa an-fihiraŋa nin-ankitinyi, an-kula huluŋu djabi misi maãrifa uhiditri.

Fidzuraŋa nikulazimu nikusudia utsatsarufu nimɔinadamu, faŋanovaŋa nguvu mastaha nin-haki-l-adami ndreka nafasi musingi. Izi tihi nikulazimu nampandehaaluha fikuelewaŋa, muswamaha ndreka fiwandzaniaŋa nin-tani djabi, ndreka shikao nin-kaɔila au nin-dini ndreka fandihanaŋa-aluha nin-ãmali nin-Uvumoja nin Twaifa (Shama nin-Daula nin-Ulemengu) fikututuɔiaŋa usalama.

Ri huluŋu maventi nin-huluŋu, misi haki an-fifidanaŋa amin’ni raha muhimu amin’ndreu, fidzuraŋa tokutru ahazun-ndri zanakan-ndreu.

Kanuni faha arompulu fitu ambini :

Kula huluŋu misi haki an-fangalaŋa fuvu neka izi shoku, am-maisha ki tamaduni nin-djamaa, an-fangalaŋa ɔastwi nin-swanaa ndreka an-fangalaŋa ɔandza amin’ni fandihanaŋa-aluha nin-sayasi ndreka atsaraŋa ahazuŋu an-raha retu.

Kula huluŋu misi haki an-fikuafadhwiaŋa zavatra nazi, rangu reu mifotutru ñlimu ata zombo nikumbaŋa anfikurumianaŋa sayasi, fanurataŋa buku au fikutrungaŋa kabaru, neka izi ro tompin’ni raha retu.

Kanuni faha arompulu valu ambini :

Kula huluŋu misi haki an-faŋanovaŋa modeli ata utrilivu amin’ni maisha ki ɔinadamu ndreka amin’ni ulemengu ikuɔala ata haki ndreka unafasi nikudukuruŋu aŋatim- Matekelezo iti, ikurumianaŋa namuna

nin-kulazimu.

Kanuni faha arompulu sivi ambini :

Binadamu misi raha diasinyi ndreka izi amin’ni djamaa nazi ; amin’izi iti, fikuvambusan’ni tweraŋa nazi an-nafasi, iu tu ro raha isiani ruhusa maŋanu azi.

Amin’ni fikurumianaŋa hakin-huluŋu, ndreka fihisianhuluŋu nafasi, raha retu djabi misi mupaka napetrakansharia. Makuswada nim-mupaka retu, izi ro faŋanovaŋa modeli ata fikuɓaliaŋa ndreka mastaha nin-haki ndreka nafasi nin-havaŋa ikueshi ; amin’ni fikusutehiaŋa kua, masharutwi nin-uɓinadamu, nin-utrulivu nin-trengwe ndreka fiatsaraŋa djumla nin-djamaa nin-ki nafasi.

Haki ndreka nafasi retu, ala-kulli-hali, tsi uheti ikurumianaŋa amin’ni lalaŋa tsi miaraka ndreka makswada ndreka masharutwi nin-Uvumoja nin-Twaifa (Shama nin-Daula nin-Ulemengu).

Kanuni faha telumpuluni :

Tsisi atā sharia areki nim-Matekelezo iti mbu heti kutafaswirinyi amin’ni lalaŋa mikuruhusu, Daula, shikao au huluŋu areki, ihisi haki itsokao yotsi nin-faŋanovaŋa mahafala au amali mandrubaka haki ndreka unafasi nikudukuruŋu etu.